

Fricis Bārda

Spārnotās meitas

Darbojas:

Ķēniņa dēls

Ubags

Spārnotās meitas (piecas)

Rasas princesīte

Puķu māsiņas

Vecā ragana

Jaunā ragana

Krauklis

Pirmais cēliens.

Pļava vasaras naktī. Pie debesīm ass zaļgans mēness sirpītis. Pa labi vienkāršs koka žogs. Pa labi pret dibensienienu veca aka pazemām nosūnojušām grodām. Daži koki. Pļavā augsta zāle un puķes.

Ķēniņa dēls stāv pie žoga; vēlāk nosēstas aiz tā un brīdi pūš stabulīti, kas skan fleitai līdzīgi. Tad apklust. Gaŗāks kļūsums.

U b a g s (uznāk ar ķēģīti taustīdamies). Dieviņš to zina, kur nu esmu iekūlies: ne tīrums, ne pļava, ne ceļš. Kājas tinas kā pakulās. Jāatmetas tepat. (Atsēstas un sāk pīpot.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Ēj!

U b a g s. Ēj!

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Kas tu tāds esi?

U b a g s. Es?

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nevaicā un nebrīnies. Saki, kas tu tāds esi?

U b a g s. Kas esmu! Kas kādam daļas gar to, kas es esmu! (Taisās iet.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Ā! ne no vietas, pirms nebūsi atbildējis uz vaicājumu!

U b a g s. Vi' tu manu dienīņ... Pielīp kā piķis! Ko tad es nodarījis? (Sāk iet.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s (uzlec, piesteidzas ubagam klāt, satver to pie pleca, sāk kratīt). Es teicu: ne no vietas! Tad tu pats esi tas pintiķis, kas to pļavu nobradāja! Vai nē?

U b a g s (sabijies, raudulīgi). Žēlīgs kungs... es nezinu... es nekā nezinu, kāda pļava... kas par bradāšanu. Es...

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Tad atbildi, kas esi?

U b a g s. Es esmu ubadziņš. Nabaga ubadziņš. Redziet manu ubaga tarbiņu — tur iekšā trīs maizes garoziņas un siera gabaliņš, ko labi ļautiņi man iedevuši. Es esmu apmaldījies nakts laikā, nevaru atrast ceļu.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Kāda ceļa? Uz kurieni tad tev vajaga ceļu?

U b a g s. Nezinu. Uz labiem ļaudīm. Es nezinu, kas par ļaudīm te tuvumā dzīvo. Esmu pagalam apmaldījies.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Te tuvumā nav nekādi ļaudis. Te tūlīt ir ķēniņa pils.

U b a g s. Ķēniņa pils?

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Jā gan — ķēniņa pils. Un šitā te ir ķēniņa pļava.

U b a g s. Tad jau būs jāatmetas tepat zālītē, kamēr atnāks rīts un var redzēt, uz kurieni griezties. Citādi var vēl pa tumsu uzskriet virsū pašai ķēniņa pilij.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Kas par atmešanos! Vai re, kur gudrinieks! Uz šīs pļavas nevienam, izņemot pašu ķēniņu, nav brīv ijkāju spert. Vai saproti? Un nu taisies, ka pazūdi!

U b a g s. Oho! Tu manu dienību!

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu, nu, nu! Nekāds oho! (Stumj pie pleca.)

U b a g s. Bet — ä — bet — (Griežas uz vietas.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu kas tad tev vēl?

U b a g s (raudulīgi). Kungs, mana pīpīte pagalam. Es vairs nevaru iet. (Meklē.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. E, kur nelaime! (Smejas.)

U b a g s. Man tā, kungs, ir liela nelaime. Es tā nekur nevaru iet.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nemels nu niekus un netērē laika.

U b a g s (raudulīgi). Bet bez pīpītes es atkal nevaru iet. Kur lai ņemu citu pīpīti?

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu tad ej uz ķēniņa pili un rīt tev tur iedos jaunu pīpīti.

U b a g s. Varbūt, tur man iedos ar slotas čauksturi, ne pīpīti.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Tu ej un pateic, ka ķēniņa dēls to vēlējis. Vai saproti? Saki, ka nakti jaunākais ķēniņa dēls tur uz ķēniņa pļavas vēlējis tev iedot jaunu glītu pīpīti. Un tad tev to iedos.

U b a g s (brīnās, godbijīgi atkāpdamies). Ķēniņa dēls. — Kungam patīk ar mani pajokot. Ko ķēniņa dēls te nakts laikā viens pats lai meklētu?

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Lai nu viņš meklētu ko meklēdams.

U b a g s. Jā, es zinu — kungs ar mani tikai joko. Bet bez pīpītes es nevaru iet. Kur tad lai es citu ņemu? Kas nabadziņam dos? (Meklē.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Briesmīgs tiepša tu man esi. Ja tu šē būtu atkūlies pagājušo vai aizpagājušo nakti un manu vecāko brāļu nagos kritis, tad tev gan būtu drusciņ citādi klājies.

U b a g s. Kas tie par nagiem un kas tās par pļavām? Tīri kā ērmi. Vecu cilvēku mānīt, dēls, nemaz nav smuki — ja arī tu esi kungs un tev labāks kamzols mugurā. Vai es kādam ko sliktu daru? Kāpēc tad nabadziņam neļauj pat nakts laikā pļavmalītē atsēsties, atpūsties? Vai kungam Dieva soda nemaz nav jābistas?

Ķ ē n i ņ a d ē l s (daudz laipnāk). Ak, tu nemaz vis negribi ticēt! Nu — viena alga. Beigu beigās jau varu ar' tev šo to izstāstīt. Tad nedomāsi, ka tevi mānu. Un to Dieva sodu arī man nevēlēsi. — Tikai

par dēlu, klausies, tu gan mani vairs nesauc. — Redzi! Šī pļava pieder ķēniņam, manam tēvam.

U b a g s (cepuri noņemdams). Un tad pa riktīgam tā pieder... Pašam mūsu ķēniņam...

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Jā, jā. — Un pie tam šī pļava ir pavisam savāda pļava. Par to ar' viņu tā sargā. Te aug tādas puķes un tādas zāles, kādas vairāk nekur visā valstībā. Kas iepriekš mācijies 7 dienas, 7 mēnešus un 7 gadus klusēt un klausīties, tas naktī, sēžot šīs pļavas puķēs, varot dzirdēt brīnišķīgas lietas. Tas varot dzirdēt, ka puķes sāk runāt. Viņas runājot un izstāstot cilvēku likteņus un daudz ko tādu, kas cilvēkam citādi noslēpts un neizprotams. Tas dzirdot arī puķu dziedāšanu, kas esot tik skaista, ka tā cilvēku apburot uz visu mūžu.

U b a g s. Vai es... ä... arī nevarētu drusciņ paklausīties —

Ķ ē n i ņ a d ē l s (irōniski). Ja tik proti. Un ja apsokies tūliņ pēc tam aiziet.

U b a g s. Tu manu dieniņ! Tad jau tūlit. Te, vei, pat viens kupls čemurs — ja tik tas nav kāda veca sloka. (Tausta ar kāju.) Es pie tā paša! (Nometas zemē un klausās. Brīdi klusums.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu — vai dzirdēji ko?

U b a g s. Tā drusku neskaidri. Laikam tās aussis man tādas — Pa, pa! (Klausās vēl.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu —?

U b a g s. Vēl nav tā akurat. Bet tā liekas, ka tuvumā te kaut kur tā kā galiņu cepinātu. Tāda smuka čurkstēšana...

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu tu, vecais, gan būsi pār-klausījies. Bet nu — vienalga. Jā. — Bet es jau vēl tā sava stāsta nepabeidzu. Redzi! Un ja nu kāds šīs puķes samīda kājām, tad naktī, ķēniņam gulot, viņas pa sappiem nāk ķēniņam sūdzēties un neliek tam miera gulēt. Un tādēļ nu ķēniņš noliedzis: nevienam nav brīv uz šīs pļavas kāju spert. Vai tagad saproti, kādēļ tas tā? — Nu. — Bet te uzreiz, nesen,

katru nakti tiek pļava nobradāta. Abi mani vecākie brāji, katrs savu nakti, izsargājās. Nekā. Rādījušies dažādi ķēmi, bet vainīgo kā nedabū, tā nedabū. Un tā nu tagad rinda man. — Un ja tavi ubaga kankari tevi neglābtu, tad gan tev nāktos tagad atbildēt par visu agrāk notikušo. Ir tas Dieva sods tevi neglābtu. Bet nu vari iet — ko citu ar tevi lai iesāk? Un pīpīti, kā teicu, tev iedos rīt pili. Tik saki, kā jau tev liku.

U b a g s (skūpstā ķēniņa dēla svārka stūri). Paldies, cienījamais... godājamais... žēlīgais... jaunais ķēniņ... Paldies! (Aiziet.)

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu, nu... (kad ubags jau gabalīņu prom). Tīrs plikadīda. Uzklīst un izjauc man visu lietu. Varbūt īstais vainīgais pa šo laiku jau bijis un aizlaidies. Un iznāks vēl tā, ka es ir savu nakti velti te noklimstu. (Noguļas turpat, kur pirmāk.)

2

Pa labi parādās viena no spārnotām meitām, uzmanīgi visu apskata, tad atkal nozūd. Drīz pēc tam atsteidzas visas, klusi čalodamas, sadodas rokās, izņemot V, kuŗa paliek drusku atstatu, un strauji riņķo slēgtā rindā. Tad izšķīras un sāk nolikt spārnus.

O t r ā m e i t a.

Zaļas vijas, zilas vijas —
nakts un diena zūd un mījas.

C e t u r t ā m e i t a. Nu, kā iet, kad pirmo reizi tālā svešā pasaulē? Vai nav savādi?

P i e k t ā m e i t a. Ir un arī nav.

C e t u r t ā m e i t a. Bet kā tas saprotams?

P i e k t ā m e i t a. Tas saprotams tā, ka dažreiz paša pasaule ir tāla un sveša, bet tālā un svešā — tuva. Es domāju — tagad sapratīsīt.

C e t u r t ā m e i t a (padomā). Saprotu. — Bet vai jūsu zemē nakts tāda pat kā šē?

P i e k t ā m e i t a. Nē.

Ceturrtā meita. Kāda tad?

Piektā meita. Melna. Tikai melna. Melna un smaga. Tik smaga, kā... nu — kā zelts.

Otrā meita. Bet zelts taču skaists, viņš skaisti mirdz.

Piektā meita. Tur mēs viņa skaistuma vairs neredzam. Pie mums laikam viss no zelta. Tādēļ viņam vairs nav ne mirdzuma, ne skaistuma. Viņš tikai smags — tik smags kā lāsts, no kuŗa nav iespējams izbēgt. Es esmu no tās pasaules, uz kuŗas guļ zelta lāsts. Bet es tā ilgojos redzēt nakti, kas nav tik smaga kā zelts. Un gaismu, un starus, kas citādi mirdz kā zelts. Un dvēseles, kas nebūtu pilnas domām tikai par zeltu. Sen, sen pēc tā esmu ilgojusies.

Ceturrtā meita. To tad šonakt varēsi dabūt redzēt. Un vēl daudz ko vairāk. Bet tagad noliec tik spārnus. Tad mēs varam brīvāki kustēties.

Piektā meita (noliec spārnus pie žoga, kur paslēpies ķēniņa dēls).

Pirmā meita. Ko tad mēs šonakt vispirms darīsim?

Trešā meita. Vispirms visim vijas no zilās mēnessgaismas un no zilajām nakts ēnām. (Pacel rokas pār galvu.)

Otrā meita. Bet vijas, kuŗas mēs vijam no mums pašām, arī nemaz nav sliktas! Še roka, un te roka!

Citas meitas. Še roka, un te roka! (Sadodas visas rokās, griežas jautrā rindā.)

V i s a s.

Zaļas vijas, zilas vijas,
mēnesstaru melōdijas —
irst un raisās, plūst un klist,
sirds vairs sirdi nepazīst.

Zaļas vijas, zilas vijas —
sidrabotas zvaigžņu dziļas

dvēsli sien un ieaijā
maldu sapņu pasakā.

Zaļas vijas, zilās vijas —
nakts ar dienu zūd un mijas.
Dzīvē dzīvi tas tik rod,
dvēsles dzīlē krist kas prot.

C e t u r t ā m e i t a (ar sevišķu uzsvāru).

Dzīvē dzīvi tas tik rod,
dvēsles dzīlē krist kas prot.

P i r m ā m e i t a. Bet nu apjautāsimies, ko dara
mūsu puķu māsiņas — vai viņas pēc naktsrasas jau
bijušas. (Pārliciesies pār akas grodiem.) Lūk, lūk, kāds
sudraba pakaviņš mirdz akā! Kam tad tas no-
kritis?

C e t u r t ā m e i t a. Tas jau nav pakaviņš. Tā
ir dimanta sakta.

P i r m ā m e i t a (it kā tālumā saukdama). Ūdens
māte! Ūdens māte! Kam tā dimanta sakta, kas tur
dībenā mirdz? (Atbildi nevar sadzirdēt, dzird tikai pa-
klusu ūdens guldzēšanu, it kā no pudeles to lietu; atkārto:)
Kam? (Uz citām.) Mēnessmeitiņas!

C e t u r t ā m e i t a. Ūdens māte, kur mēness-
meitiņa pati? (Abas klausās.)

P i r m ā m e i t a (uz citām). Aizgājusi jau uz de-
besīm. Sakti aizmirsusi.

C i t a s. Cik žēl.

O t r ā m e i t a. Ūdens māte, vai rāsas prince-
sīte vēl mājās? (Klausās. Uz citām.) Mājās!

C e t u r t ā m e i t a (akā). Ūdens māte, vai puķu
māsiņas pēc rāsas vēl nav bijušas? — Bija jau?
(Klausās.) Ak nē! (Uz citām.) Nē, neesot vēl bijušas.

P i r m ā m e i t a. Vai viņa drīz nāks? Mums
te šonakt viešņa, kuŗa rāsas princesīti vēl nemaz
nav redzējusi. Viņa ļoti vēlas to redzēt. Viņa ir no
tālas, tālas zemes. Kā? (Klausās.) Tūlīt nāksot, tūlīt
nāksot! (Drīz iz grodiem paceļas vāja zaļgana gaisma. Tā

kļūst arvien stiprāka, līdz nāk redzama rasas princesīte. Galva un drānas tai mirdz kā mazās zaļās uguntiņās.)

Pirmā meita (it kā priekšā stādīdama). Nu lūk — rasas princesīte, un mūsu viešņa no tālas, tālas svešas zemes.

Piektā meita.

Mazā rasas princesīte,
bālā pusnakts varvīksnīte!
Cik tevniecīgs viss un mazs,
tīri kā viens itnekas!
Nelīkst asniņš, kur tu eji,
Netrūkst tīmeklīts, kur deji —
ak, tik brīnišķīgi mazs
ir tavš mazais itnekas!
Teic, kur tik daudz pērļu ņemi —
bērtin apbērt visu zemi?

Rasas princesīte.

Viss mans mazais itnekas
ir tik zvaigžņu asaras.

Trešā meita. Princesīt, vai puķu māšiņas drīz nāks?

Rasas princesīte. Laikam drīz. Viņām tūlīt jānāk. Viņas šovakar drusku novēlojās — vējiņš staigāja pa plavu.

Ceturtnā meita (uz piekto meitu, sānis). Nu, kā tev patīk rasas princesīte?

Piektā meita. Tas tik nežēlīgi, ja par viņu jārunā nedzīvos vārdos. Labāk būtu, ja es šovakar nemaz neprastu runāt.

Pirmā meita. Lūk, lūk! Tur jau viņas nāk!

Visas. Ā! (No labās puses nāk gaŗa virkne puķu māšiņu. Tās ir baltas, zilas un sarkanas. Galvas puķu ziedu veidīgas, rokās katrai zieds ar gaŗu kātu.)

Meitas. Labvakar, puķu māšiņas! Labvakar! (Puķu māšiņas klausās. Visas apstājas ap aku, noliec galvas pār grodiem, un rasas princesīte aplaka tās ar rasu. Tad visas tāpat lēni aiziet, paklanīdamās meitām.)

Meitas. Ar Dievu! Ar Dievu, puķu māsiņas!
Rasas princesīte.

Tālas pļavas mani sauc —
man ir puķu draugu daudz.
Naktsziedā ja zvaigzne mirdz, —
ziniet — tā ir mana sirds.

(Pazūd grodos.)

Otrā meita (skatās akā). Izdzisa kā rožu
uguntiņa. Un akā atkal tumšs. Tik dimanta paka-
viņš vēl turpat dibenā mirdz.

Ceturta meita. Tā viņa katrreiz pazūd.

Pirmā meita. Bet nu mēs varēsīm sākt ap-
lūkot visus tos skaistumus, visas tās burvības un
brīnumus, kādus šī apburtā pļava glabā saviem izre-
dzētiem viesiem.

Trešā meita. Tik apburta viņa nemaz nav.
Vispirms mums vajaga pašām sevi apburt.

Ceturta meita.

Dzīvē dzīvi tas tik rod,
dvēšles dzīlē krīst kas prot.

Pirmā meita. Vai zināt ko: apsēdisimies
tepat pie akas — te tāds miļš viducītis.

Citas. Tiešām. Apsēdisimies. (Visas sēstas.)

Otrā meita. Un tad lūgsim vispirms ūdens
māti, lai stāsta mums vienu pasaku, bet tādu, kādu
cilvēki neprot.

Trešā meita (liecoties pār grodiem). Ūdens
māte! Ūdens māte! Kādu pasaku tu mums šovakar
stāstīsi?

Pirmā meita (uz citām, paklusi). Klau, klau,
kā sāk guldzēt! Viņa jau tik ātri nevar iesākt runāt!
(Visas uzmanīgi klausās.)

(Pa tam ķēniņa dēls ir piecēlies, paņēmis piektās meitas spārnus zem paduses un sāk pūst savu stabulīti.)

Meitas. Ai, ai, ai! Au! Prom! Prom! (Ar izbaīļu kļiedzieniem lielā steigā uzlec, paķer katra savus spārnus un visas aizmūk, izņemot piekto meitu, kuŗa stāv apmulsusi, nezinādama ko iesākt. Gara pauze.)

Ķēniņa dēls (zobgalīgi). Apķīlāta. Vai nē? (Meita klusē.) Nu redziet: es esmu šīs zemes ķēniņa dēls un sargāju sava tēva pļavu. Un nu nāksiet man līdz uz ķēniņa pili.

Meita. Neiešu nekur.

Ķēniņa dēls. Bet jūs taču kopā ar tām citām katru nakti nobradājāt mana tēva pļavu?

Meita. Neesmu nekad vēl te bijusi.

Ķēniņa dēls. Un tās citas?

Meita. Nezinu.

Ķēniņa dēls. Kā nezināt! Kas tad tās bija?

Meita. Nezinu.

Ķēniņa dēls. Bet kad es jūs piespiedišu man līdz nākt, gan tad visu zināsiet.

Meita. Nepiespiedisiet.

Ķēniņa dēls. Kā — nepiespiedišu! Vai domājat, ka man spēka trūkst?

Meita. Varbūt arī netrūkst.

Ķēniņa dēls. Tā tad piespiedišu gan.

Meita. Tad jūs nebūtu ķēniņa dēls, ja to darītu.

Ķēniņa dēls. Tad saki, no kurienes jūs esat.

Meita. Nesacīšu. (Pēkšņi pavisam citādā balsī, sirsnīgi.) Bet es jūs ļoti, ļoti lūdzu: atdodiet manus spārnus. Es esmu tāli, tāli nākusi. Man jāsteidzas uz mājām. Citādi man notiktu kas ļauns.

Ķēniņa dēls. Kas par ļaunu?

Meita. Nevar sacīt.

Ķēniņa dēls. Atkal! Nekā jūs nevarat sa-

cīt. Vai nu negribat, vai nevarat sacīt. Cik tālu tad lai tā tiekam! Nu sakiet vismaz, kā tikāt pie šiem spārnēm? Kur jūs tos ņemāt?

Meita. Nezinu. Laikam viņi paši man radās — tik ļoti man gribējās būt še, kur tik daudz skaistuma.

Ķēniņa dēls. Tas man nav necik saprotami — kā spārnī var paši rasties. Bet nu paklausieties, ko teikšu: es atdošu jums jūsu spārnus, ja pasacīsiet man skaidri, no kurienes esat. Bet citādi neparko. Jo kā lai citādi pierādu, ka esmu pļavu nosargājis un vainīgos noķēris.

Meita. Bet ja nu jums tā zeme un tā vieta, no kurienes esmu, būtu pilnīgi sveša — ko tad? Par velti būšu teikusi.

Ķēniņa dēls. Vienalga!

Meita. Nu labi. Es teikšu. Esmu no —

Ķēniņa dēls. Nu?

Meita. Man ir grūti izteikt. Es to nedrīkstu teikt.

Ķēniņa dēls. Vai spārnus, vai skaidru atbildi. Nekā citādi.

Meita. Bet vai vairāk nekā neprasisīt?

Ķēniņa dēls. Nekā.

Meita. Un spārnus tūlīt atdosīt?

Ķēniņa dēls. Tūlīt.

Meita. Nu tad: es esmu no „devītās aizmēneša zemes.“ Lūdzu spārnus. (Paķer tos un ātri dodas projām.)

Ķēniņa dēls (neziņā atkārtoti, kā burtodams). No devītās aizmēneša zemes.

Meita (pa gabaliņu, paklanīdamās). No devītās aizmēneša zemes. (Pazūd.)

Ķēniņa dēls. The! Tiec nu gudrs. Vai viņa par mani zoboņas? — no devītās aizmēneša zemes... Bet skaista, pagāns, viņa bij. Skaista viņa bij. — No devītās aizmēneša zemes. Kur tā tāda zeme atrodas! (Brīdī stāv, nezinādams ko iesākt. Tad pieiet pie

akas, atmetas rokām uz grodiem un ilgi skatās akā, sevī reiz pa reizei atkārtodams: no devītās aizmēneša zemes.)

U b a g s (parādās turpat, kur sākumā). Vai tad vādātājs man šonakt piesities: eju, eju un esmu turpat, kur bijis.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Ā, tu tur atkal, vecais tītava; vai tad pili vis neatradi?

U b a g s. Neatradu, cienīgais, žēlīgais. Man šonakt viss tā jūk, tā jūk, ka nekā nevaru saprast. Laikam tā galva paliek jo dienas jo vecāka.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu labi, labi. Bet tagad paklausies: tu dabūsi trīs sauļas dukātu —

U b a g s (briesmīgi uztraukts). Trīs sauļas dukātu...

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Jā, jā — trīs sauļas dukātu, ja pateiksi man...

U b a g s. Trīs sauļas dukātu es visā savā mūžā nekad neesmu vienā kopā redzējis. Par to es varētu pateikt — — — es nezinu, ko es varētu pateikt.

Ķ ē n i ņ a d ē l s (mierīgi). Tu dabūsi trīs sauļas dukātu, ja pateiksi man, kur atrodas devītā aizmēneša zeme.

U b a g s (pieliec galvu gluži klāt). A-ā — kāda zeme?

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Devītā aizmēneša zeme.

U b a g s. Devītā aizmēneša zeme — — (galvu kratīdams) tā gan es nezinu. Neesmu nekad tur arī bijis.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Nu, kas tad to lai zina!

U b a g s. Varbūt, gudrāki ļaudis — jāapklausās.

Ķ ē n i ņ a d ē l s. Bet man to vajaga tūlīt dabūt zināt. Saproti — tūlīt. (Pauze.)

U b a g s. Man nupat kas ienāk prātā. Te, citu ļaužu mežos, dzīvojot viena veca, veca ragana. Patiesībā tur laikam dzīvojot viņas divas: viena veca, otra jaunāka. To veco saucot par Zaļo aci, to jaunāko par Līko knābi. Bet tad tā vecā gan zinot — nu, visu! Itin visu! Neviens vēl neesot tādas lietas atradis, ko viņa nezinātu.

Ķēniņa dēls. Vai tas tālu esot, kur viņa dzīvo?

Ubags. Es gan nezinu tā akurāt, bet kādu dienas gājīenu jau varbūt būs. To visu var dabūt ceļā zināt.

Ķēniņa dēls. Nu saki taču, vai tu mani vari aizvest pie tās raganas?

Ubags. Ja tik augstais kungs to vēlas.

Ķēniņa dēls. Dabūsi par to sauju dukātu. Bet ja ragana zinās pateikt, kur atrodas tā devītā aizmēneša zeme, tad visas trīs saujas, kā jau teicu,

Ubags (nometas ceļos). Žēlīgs kungs, ar vienu pašu dukātu man diezgan.

Ķēniņa dēls (palīdz ubagam piecelties). Kā esmu teicis, tā paliek. Tad tik sāksim kustēties.

(Priekšskars.)

Otrais cēliens

Darbojas:

Vecā ragana.

Jaunā ragana.

Ķēniņa dēls.

Krauklis.

Rets priežu mežs. Starp kokiem nelielā ragana būdiņa — veca, pa daļai sakrītusi, zemu sūnainu jumtu. Durvis iznāk uz priekšu. Pie durvīm zem jumta plaukts ar dažādiem trauciņiem un kārbīņām. Durvju priekšā ugunskurs, virs tā katls. — Koka soliņi. Dažādas neparastas lietas un daikti. — Pievakare, kad krēsla tuvojas.

Vecā ragana (uz resna lika ķēga balstīdamās, ar sarkanu puļainu villaini ap pleciem, kravājas pa kārbīņām un trauciņiem uz plaukta pie durvīm. Pēc brīža atskatās atpakaļ, dauza ar ķēgi pie durvīm.) Kur tu, rata puška, atkal paliec? Uguns visa vējā. Vai dzirdi!

J a u n ā r a g a n a (iznāk ātri). Nu?

V e c ā r a g a n a. Kur tu dauzies prom? Uguns izdzisusi.

J a u n ā r a g a n a. Ko es tur varu darīt. Nupat vēl dega.

V e c ā r a g a n a. Ko darīt! Vai tev plēšu nav? Pūt. Ek, gudrība: virumu grib, bet kad uguns jāpūš, tad aste gaļa.

J a u n ā r a g a n a (pūš. Uguns sāk degt. Katls muti un kūp).

V e c ā r a g a n a (ņemot šo to no dažādām kārbīņām un cībiņām). Te man vajadzēja vēl būt divām žāvētām kurmja pakaļkājām. Kas piķis tās parāvis?

J a u n ā r a g a n a. Es gan nezīnu. Es nekā tur neesmu aiztikusi.

V e c ā r a g a n a (pieiet pie katla, velk pār to dažādas zīmes un riņķus. Tad sāk mest katlā no kādas vāceles).

Zivju pienu, putnu pienu,
vilka mēli, lāča slienu,
pūces olas vanekarīti,
rutku, loku, pūpēdīti,
to, kas vērša, to, kas jēra,
druscīņ sāls un druscīņ sēra,
tad vēl gaiļu sekstu pāri,
un tad visu sasavāri —
deviņreiz līdz kāp un plok,
deviņreiz līdz liesma lok:
tad tik iznāks varens mums
mistru-mistru vārījums!

(Nogriežas, liek kārbīņas atkal plauktos.)

J a u n ā r a g a n a (maisa, maisa, tad sāk lēkt gaisā, abām kājām uzreiz, rokas sitot pie sāniem, ķere nejaukā balsi).

Tad tik iznāks varens mums
mistru-mistru vārījums!

V e c ā r a g a n a (svarīgi). Tik nu pielūko, ka nepāriet pāri, tad var izcelties tāda uguns, ka tu tik muti atvērsi.

Jaunā ragana (klausās un maīsa putru, kas stipri kūp. Tā paiet brīdis).

Krauklis (pēkšņi sāk stipri kārt).

Kra—kra—kra,
Kra—kra—kra.

Vecā ragana (spļauda). Tfi! Tiri izbiedēja. Ko tu, sātāns, tur muldi. Pielūko, ka tev neapgriez kaklu un neiemet katlā ar visu melno ancuku!

Jaunā ragana (pieskrien pie kraukļa). Kad es tev vilkšu ar to pašu pavārnīcu pa tavu spalvaino pauri, tad redzēs, kas tur izšķīdīs! Ih... (Grasās, tad maīsa atkal putru; sāk skaitīt pirmītējos vārdus, bet sajūk: pūš katlā.)

Krauklis (kārc atkal, vēl stiprāk).

Vecā ragana (sasit rokas, kā izmisusi). Kāds nelabais to nu šodien dīda? Kārc kā omu zaudējis.

Jaunā ragana. Viņš priecājas uz virumu.

Vecā ragana. Es viņam ievirumošu tādu virumu, ka viņš septiņas dienas gulēs acis pārgriezis.

Krauklis (kārc atkal, spārnus sīzdams un lēkādams).

Jaunā ragana (stājas maīsit. Skatās uzmanīgi tālē, aztraukti). Csst, csst! ciemiņi, ciemiņi!

Vecā ragana (arī paskatās, tad steidzīgi). Katlu prom! Katlu prom!

(Jaunā ar katlu pazūd būdā. Vecā izdzēš uguni. Pēc tam abas pošas un grib iztaisīties glītas; tad vecā paņem adīkli, kam bultas adatas pirksta resnumā; jaunā kādu lielu sarkanu puķi; abas nosēžas durvju priekšā.)

Ķēniņa dēls (atturīgi). Labdien.

Abas raganas (loti saldā tonī, vairāk reizes klanīdamās). Labdien! Labdien!

Ķēniņa dēls (īsi ieklepojas).

Abas raganas (atkārto to saldeni).

Ķēniņa dēls. Es nezinu, vai būšu pareizi atnācis.

Vecā ragana. Uz mata pareizi, jaunkundziņ, uz mata!

Ķēniņa dēls. Jūs tak nemaz vēl nezināt, ko es meklēju.

Vecāragana. Kā nu to nezināt! Jūs meklējāt tās divas... tās divas... he—he—he — (smejas sauļā un klepo) nu, tās divas tantīņas. Vai nē? Nu redziet. (Smejas.)

Ķēniņa dēls (asi). Es meklēju tās divas raganas: to ar liko knābi un to ar zaļo aci.

Vecāragana. Nu ja, nu ja — tās raganu tantīņas! Vai tas nav viens un tas pats? He—he—he — Nu sēdieties un esiet ciemiņš. Lūdzami apsēdieties. (Ķēniņa dēls atsēžas.) Bet kur tad palika tas otrs jaunkundziņš, kas jums līdzī bija?

Ķēniņa dēls. Tas nebij nekāds jaunkundziņš. Tas bij ubags. Viņš man parādīja ceļu uz šejieni.

Vecāragana. Lai viņam veselība, tam ubaga jaunkundziņam.

Ķēniņa dēls. Esmu tālu nācis, tāpēc gribu jums tūlīt izteikt par savu nākumu. Redziet, man vajaga steidzīgi dabūt zināt, kur atrodas devītā aizmēneša zeme. (Krauklis sit spārnus un kārc.) Bet tādu zemi vēl pie mums neviens nepazīst, neesot pat dzirdējis. Un te nu man kāds ubags stāsta, jūs to katrā ziņā varēšot pasacīt, tāpēc tad nu arī atnācu. Un ja jūs to varētu, es jums par to samaksātu, cik vien vēlaties. Man zelta netrūkst. Arī citu mantu, ja patīk.

Vecāragana (pieliek pirkstu pie deguna un ilgi domā). Devīto zemi aiz mēneša — ka tevi piķis... Ka tevi piķis... Ja jums vajadzētu zināt devīto zemi šaipus mēneša — tad bij lieta! Mēs jau naktīs ejam dažkārt gaisos pastaigāties. Bet aiz mēneša es nekad neesmu bijusi. Es eju tikai līdz mēnesim, augstāk nē. Es, redziet, neesmu vēl tik veca. Man vēl tas nenākas. To sākšu varbūt tikai pēc kādiem 10 gadiem.

Ķēniņa dēls. Tik ilgi gan es nevarēšu gai-

dīt. Tā tad mans nāciens bijis gluži velts. (Pieccēlas uz iešanu.)

Vecā ragana. Nu, nu, nesteidzieties! Kur tad jums tā jāsteidzas? Atpūties tak drusciņ. Jūs tālu nākuši. Es jums gribēju vēl ko pastāstīt. Redziet: man ir vēl viena vecāka māsa. Tā ir valdniece un zinātniece par visiem pasaules putniem. Tā skrien ļoti, ļoti augstu gaisos. Tā nu gan zinās visas aizmēneša zemes. Un tad jau arī to devīto. Kā būtu, ja...

Ķēniņa dēls. Ja es pie viņas aizietu — — Bet kā lai es pie viņas tieku? Tā droši vien dzīvo atkal kādā citā pasaules malā?

Vecā ragana. Tīri tuvu gan nav, bet ja labi grib —

Jaunā ragana (pieliecas un čukst vecai kaut ko ausī).

Vecā ragana (jautri). Riktīgi! Riktīgi! Kā es to nemaz neiedomājos! Ja esat ar mieru tik vienu īsu acumirkli uzgaidīt — mans meitēns aizskries pie viņas. Bijis nebijis — un viņa būs atpakaļ. Mēs jau tādas lietas labāk pieprotam. (Smejas.)

Ķēniņa dēls. Ja tik tas nevilktos ilgi...

Vecā ragana. Nī, nī, nī! Tikpat kā trīs kaķa lēcieni. Še! Un labi mudīgi. Tu jau zini. (Iedod jaunajai savu ķēģi un sarkano villaini uz pleciem. Tā pazūd. Spīlgti zila gaisma izšaujas gaisā. Pauze.)

Ķēniņa dēls. Kāds jums savāds krauklis.

Vecā ragana. Jā, tas jau mums tāds sargs un krūšu vīrs. Dzīvojam tik vientuļas.

Ķēniņa dēls. Ar ko jūs viņu barojat?

Vecā ragana. Barojam tāpat ar šo to, ko Dievs — — tfi (nosplaujas) — — ko velns — — (aizšauj roku mutei priekšā) nu, ar šo to, kad ar kauliņu, kad ar gaļiņu, kad ar līko spieķi vien.

Ķēniņa dēls. Bet nu kas tad šim vislabāk patīk?

Vecā ragana. Bet vislabāk gan viņam patīk zelta dukāti. (Krauklis sit spārnus un kārc.)

Ķēniņa dēls. Dukāti?!

Vecā ragana. Jā, dukāti. Viņš jau mums tāds — kā to lai saka — tāds drusku savādāks.

Ķēniņa dēls. Vai atļausiet arī man viņu mazliet ar tiem dukātiem pabarot?

Vecā ragana. Tas jau būtu pārlietu smuki. (Smejas.)

Ķēniņa dēls (izvelk savu naudas zutni un sāk to raisīt. Te gaiss uzblāzmo atkal spilgti zilā gaismā, atgriežas jaunā ragana).

Vecā ragana (nepacietīgi). Nu?

Jaunā ragana (aizsūsusies, atdod vecai ķēģi un villaini). Vecākā tante bij pavisam nevaļīga. Viņai taisni nupat bij jānotur tiesa par vienu žagatu un vienu gaili. Tā žagata bij nolamājusi to gaili, bet gailis to žagatu. Tad žagata ielauzusi gailim vienu —

Ķēniņa dēls. Ribu!

Jaunā ragana. Nē, vienu visgaŗāko astes spalvu. Bet gailis žagatai — divas. Un nu abi atnākuši sūdzēties. Gailim līdz septiņi liecinieki. Bet žagatai — septiņdesmit septiņi. Un šovakar pat vajagot to lietu iztiesāt. Vecākā tante izrāva ir gailim, ir žagatai aizlauztās spalvas un sūta tev ar daudz labām dienām. (Pasniedz spalvas „kniksēdama“.)

Vecā ragana (nepacietīgi). Un tā aizmēneša zeme —?

Jaunā ragana. Jā, un kur atrodas tā devītā aizmēneša zeme, tā šī gan nezīnot. (Vecā ragana sit nelaimīgi rokas pie sāniem.)

Ķēniņa dēls (visu laiku uzmanīgi klausījies, naudas kuli rokā turēdams). Te nu bij! (Sāk aizsiet naudas kuli.)

Vecā ragana. Nekas, nekas, jaunkundziņ; nemaz vēl nesteidzieties aizsiet tos dukātiņus; ar tiem jums būs īsāks laiks. Redziet: man ir vēl viena visvecākā māsa. Tā nu ir pa riktīgam veca. Tā ir

valdniece par visām zivīm un jūras zvēriem visas pasaules ūdeņos. Tā runā tik maz kā zivs ūdenī, bet zina tik daudz kā itneviens pasaulē. Palieciet vēl tik mazu, mazu britiņu, paspēlējieties ar krauklīti, un jums visas ziņas būs klāt! (Sedz jaunavai atkal seģeni uz pleciem, atdod ķēģi.) Še, še, še! Mudīgi, mudīgi! (Jaunā pazūd, uzliesmo spilgti zaļa gaisma.)

Ķēniņa dēls (raisa atkal vaļā savu naudas zutni, met dukātus krauklīm, tas ķer tos badīgi. Vecā ragana laimīgi smīn.)

Vecā ragana. Cik ciemiņš smuki māk mest!

Ķēniņa dēls. Kas tur nu par smukumu!

Vecā ragana. Smuki! Smuki! — Jums laikam uz rokām visi nadziņi zied?

Ķēniņa dēls. Es tādas lietas nemaz nepazīstu.

Vecā ragana. Ā! tad parādiet: pēc tiem var daudz ko zināt. (Ķēniņa dēls noliek naudas zutni zemē, ragana skata viņa rokas.) Nu kā tad! Viens, divi, trīs... astoņi nadziņi jums zied. Bet devītais taisni iesācis.

Ķēniņa dēls. Un ko tas nozīmē?

Vecā ragana. Tas nozīmē, ka tajā devītajā zemē jūs ļoti, ļoti gaida kas labs.

Ķēniņa dēls. Bet vai tur nav arī kas redzams par ceļu uz to devīto zemi?

Vecā ragana (paskatās vēlreiz). Tas nē. To jums arī nevajaga. To tūlīt dabūsi zināt.

Ķēniņa dēls (uz kraukli). Ak tu sātāns! tas jau iztukšojis visu manu dukātu kuli.

Vecā ragana (smejas). Kas nu viņam nabadziņam dod. Un tas jau ar' nozīmē tik labu vien.

Ķēniņa dēls (paceļ kuli). Re še, gluži tukša! Klausies tu, razbainiek!

Krauklis. Kra—kra—kra!

Vecā ragana. Gan viņš jums kādreiz ko labu atdarīs!

Ķēniņa dēls. Aiznesis varbūt uz to devīto zemi.

Krauklis (loti stipri). Kra—kra—kra! (Uzblāzmo atkal ļoti spilgta zaļa gaisma. Jaunā ragana atgriežas.)

Ķēniņa dēls. Nu!?

Vecā ragana. Nu!?

Jaunā ragana (runā aizsūsusies). Pavisam vecā tanta bij ļoti nevaļīga. Viņai viens jauns krokodils esot dikti iemilējis vienu skaistu jūras vāravu. Bet tā, maita, iebērusi tam krokodilam veselu sauju gliemežvāku acīs un pati aizbēgusi jūrā visdziļākā vietā, kur neviens nevarot viņu atrast. Arī pavisam vecā tante nē. Bet tas krokodils nu gribot slicināties un esmot ieracies briesmīgi dziļi dūņās un guļot tur jau trīs dienas un trīs naktis. Un nenoslīkstot arī. Bet pavisam vecā tante sēd uz upes krasta, bažas ar viņu un saka viņam, lai lienot laukā. Bet šis kā nelien, tā nelien. Tik burbuļus vien pūš uz augšu. Tāpēc visvecā tante nevarot tagad nekur projām iet. Viņa sūta tev daudz, daudz labu dienu un kādus no tiem gliemežu vākiem, ko tā vārava tam krokodilam acīs iebērusi. (Pasniedz tos „knīksēdama“.)

Vecā ragana (nepacietīgi). Un tā devītā aizmēneša zeme?

Jaunā ragana. Jā, un kur atrodas tā devītā zeme, to šī ar' nezīnot.

Ķēniņa dēls. Še tev!

Vecā ragana (sit dūres, plēš matus, trako). Nu tad es vairs nesaprotu! Tad es nesaprotu, kas viņām šodien noticis! Vai viņas grib, lai i es nobeidzos, vai lai traka palieku? Bet tas viņām neizdosies. Un ko es solījusies, to izdarīšu. Jaunkundziņ! palieciēt vēl vienu mazu, mazu britiņu. Man, vai zināt, ir vēl viena vecāka māsa.

Ķēniņa dēls (zobgalīgi). Cik veca tad tā būs?

Vecā ragana. Tas ir — kā to lai saka? Tā ir vecāka par vecu. Tā ir valdniece par visiem pasaules zvēriem. Un ja tā to nezīnātu, nu — tad to

nezin ne velns ellē, ne Dievs debesīs. Es pati aizskriešu pie tās... Tas būs tikpat kā...

Jaunā ragana. Nē, nē, es! Es varu vēl ātrāk.

Vecā ragana. Nu tad skrej! Un netaupi uguns. Zini! Pēc septiņiem elpas vilcieniem ka esi alpaka!

Jaunā ragana. Taisni pēc septiņiem. (Uzblāzmo tumši sarkana gaisma, kuŗa ilgi nenozūd. Dzirdama tā kā uguns sprēgāšana. Pauze.)

Vecā ragana. Jūsu dukātiņi visi beigti — ko nu!

Ķēniņa dēls. O, nē! Man vēl tādu dukātiņu daudz. (Izvelk vēl divus nandas zutņus.) Tik tam melnajam blēdim gan vairs nedošu.

Krauklis. Kra!

Vecā ragana (mīlīgi). Kādu jau nu vēl varētu. Kas tad jums! Viņš tā lūdzas.

Ķēniņa dēls. Nē, nē, nē! Pie tam es jau esmu kādas septiņreiz septiņas reizes saelpojies, un laiks man iet.

Vecā ragana. To jūs tagad nedrīkstat. Viņa tūlīt būs atpakaļ. Nu redziet. (Uzliesmo sarkana gaisma. Jaunā ragana ienāk aizsūsusies. At dod vecajai seģeni un ķeģi.)

Vecā ragana. Nu tik uzklausāties!

Jaunā ragana. Tante, kas vecāka par vecu, bij pavisam nevaļīga. Pie viņas atnācis viens vecs, vecs meža vepris. Tam visi ilkņi mutē izlūzuši, tā ka viens vienīgs tik palicis. Un tas nu grib, lai viņam vēl šovakar ieliek jaunus ilkņus, jo rit no rīta šis gribot braukt precībās un precēt jaunu sievu. Un tā nu tantei, kas vecāka par vecu, jāliek tam steidzīgi jauni ilkņi. Bet to atlikušo veselo ilkni viņa arī tam izrāva un sūta to tev līdz ar daudz, daudz labām dienām. Varbūt tev tas kādreiz derēsot. (Pasniedz „knīksēdama“.)

Vecā ragana. Nu — nu — nu, bet tā devītā zeme?

Jaunā ragana. Jā, un kur atrodoties tā devītā aizmēneša zeme, to šī gan nezinot.

Vecā ragana (kā splauj, tā šķīst uguns; viņa nosēžas uz būdiņas sliedīšņā un vairs nerunā).

Jaunā ragana (pieiet klāt). Nu, es jau tur neesmu vainīga.

Ķēniņa dēls. Nuja, es jau tā ar domāju. Nu, tad sveikas! (Sāk iet.)

Krauklis (sit spārnus un stipri kārc).

Ķēniņa dēls. Ko tu kārc tik stipri — būtu labāk izgudrojis, kur atrodas tā devītā zeme.

Krauklis (kārc vēl stiprāk un lēc ķēniņa dēlam pie pašām kājām).

Jaunā ragana. Tagad viņš tiešām ko zina! Tagad viņš ko zin! Viņš vispār daudz ko zina.

Vecā ragana (paliek uzmanīgāka, pieceļas un prasa krauklim). Vai tu zini, kur atrodas devītā aizmēneša zeme?

Krauklis (sit spārnus un kārc).

Vecā ragana. Bet viņš tiešām zina!

Ķēniņa dēls. Tik neprot pateikt!

Jaunā ragana. Kam viņam pateikt, ja tikai zina — lai ņem uz spārnēm un aiznes.

Ķēniņa dēls. Klausies, vecais gudriniek! Vai tu mani aiznesīsi uz to devīto aizmēneša zemi?

Krauklis (kārcot māj ar galvu, tad noliecas un izpleš spārnus plati, kā uz skriešanu).

Ķēniņa dēls. O, nu ko tad gudrot — sēdīšos tik virsū. Tad jau tikšu ātri turpu.

Raganas, abas. Nu redziet! Nu redziet!

Vecā ragana. Tik neaizmirstiet, kad viņš sāk pagurt, viņam atkal dot tos dukātiņus drusku.

Ķēniņa dēls (sit sev pie krūšu kabatām). Es domāju, man to tik drīzi vis nepietrūks. (Cepuri viciņādams.) Nu tad sveiki! Sveiki!

(Priekškars.)